

Rund fødselsdag i det grundtvigske

af *Torkil Jensen*

*Halvfjerdsindstyve er støvets år
de stolteste strid og møje
om firsindstyve en kæmpe når
det mere han har at døje.*

Sådan skriver Grundtvig i den gendigtning af Salme 90 vi i vores salmebog finder som nr. 713.

Og i disse dage fejres netop et 70års-jubilæum i det grundtvigske. Nemlig for ”Den grundtvigske Kirkehøjskole”, der under navnet ”Dansk Kirkeskoleudvalg af 1946” blev stiftet den 27. november 1946 i Fyns Forsamlingshus i Odense.

Den grundtvigske Kirkehøjskole er en skole for oplysning om Grundtvigs kirkelige og folkelige syn. Der er særlig ét navn, der knytter sig til de tanker, der ligger bag denne skole. Nemlig valgmenighedspræsten Anders Nørgaard fra Vejstrup på Sydøstfyn. Han levede fra 1879 til 1943 og var i 1930'erne en kendt debattør og forfatter, blandt andet til trebindsværket ”Grundtvigianismen”, der udkom i årene 1935 til 1938. Anders Nørgaard fik aldrig stor folkelig gennemslagskraft og har været forholdsvis glemt i mange år. Der synes imidlertid i disse år at være en stigende interesse for ham, ikke mindst blandt teologistuderende.

Når man følger diskussionerne inden for det grundtvigske i denne tid, er det påfaldende, hvor mange gange, det faktisk kan give mening at citere Anders Nørgaard. Det kunne naturligvis skyldes, at det grundtvigske ikke har flyttet sig siden hans tid, det var vel værd at overveje, og en læsning af hans bøger kunne godt give næring til den tanke. Men det er heldigvis mere nærliggende og jo da også mere konstruktivt at anse ham for at have været forud for sin tid.

Anders Nørgaards teologi kan næsten udtrykkes med et andet vers af Grundtvig:

*Kun ved badet og ved bordet
hører vi Guds ord til os.*

Det er Grundtvigs såkaldte ”Kirkelige Anskuelse” fra 1825, der ligger til grund. Det er kort fortalt en opfattelse, der bygger på, at menigheden og gudstjenesten var til, før evangelierne blev skrevet ned, og at det derfor er Ordet, som det har lydt ved døbefont og nadverbord, der har båret det kristne budskab frem gennem århundrederne. Af denne opfattelse følger det, som Nørgaard kalder det folkelige syn: at ethvert menneske netop ikke læser sig til, men i stedet for erfarer sig selv og sin historie ved at opdage sig selv som en del af det. I menighedslivet i kirken og i menneskelivet uden for kirken.

Det var dette, der lå Anders Nørgaard så meget på sinde, at han ville skabe en skole for oplysning om det.

I forbindelse med Nørgaards død den 17. maj 1943 skrev Kristeligt Dagblad: "Valgmenighedspræst Anders Nørgaard i Vejstrup var i de sidste Par Aar meget optaget af en Plan, der sikkert efter hans egen Mening skulde danne Kronen på hans Livsværk. Det var Tanken om en dansk Kirkeskole, hvor enhver, der fik Lyst til at lære Grundtvigs kirkelige Syn at kende, skulde kunde faa denne Oplysning. En af vore Medarbejdere besøgte Anders Nørgaard en Uges Tid før han døde og havde en Samtale med ham om denne Plan. Vi finder det naturligt, at den Tanke, som Anders Nørgaard haabede selv at kunne gennemføre, og som nu muligvis vil blive gennemført af andre kommer videre ud. Den fortæller ikke saa lidt om Anders Nørgaard og hans hele virke indenfor dansk Kirkeliv. Vi vil derfor her aftrykke et Referat af hans Ord om den danske Kirkeskole, saaledes som han selv godkendte det faa Dage før sin Død."

"Anders Nørgaard fremhævede, at Oplysning ikke kunde gøre det. Ingen kan forstaa det grundtvigske Syn i Kraft af en intellektuel Proces, men han vidste lige saa vist, at vi heller ikke kunde blive Kraftkarle uden en saadan Oplysning. Det var ikke nogen ny Kirke eller nogen ny Sekt, Grundtvig vilde danne, sagde han. Man maatte i det hele taget forstaa at skelne mellem Kirken paa den ene Side og Oplysningen eller Skolen paa den anden Side. Grundtvig betoner atter og atter, at Kirken, Troen og Gudsordet altid er det samme, mens Oplysningen er meget forskellig gennem Tiderne. Derfor er det, at Grundtvig siger at "Skolen skal med Solen gaa, og Kirken skal med Jorden staa." En Skole eller en teologisk Oplysning, som staar stille, vilde ikke tjene Livet. Den vilde tværtimod være en Byrde for Livet."

Disse næsten i bogstaveligste forstand sidste ord fra Anders Nørgaard blev hans åndelige testamente. Og blev dermed formålsparagraf for den "kirkeskole", en kreds af hans venner følte sig forpligtet til at oprette efter hans død og efter afslutningen af 2. verdenskrig.

Anders Nørgaard og hans Grundtvig-opfattelse skulle i eftertiden møde modstand fra den del af Grundtvigforskningen, der med årstallet 1832 og Grundtvigs bog "Nordens Mythologi" ville sætte skarpere skel mellem det kirkelige og det folkelige. Men i en nutid, hvor striden inden for det grundtvigske i høj grad netop står mellem om "Skole-Grundtvig" og "Kirke-Grundtvig" synes jeg, Nørgaard ord om at de aldrig må skilles ad, er meget aktuelle ord:

"Men underligt tager de fejl, som mener, at det meget vel kan lade sig gøre at tage Grundtvigs folkelige Tanker og virkeliggøre dem, hvis de skilles fra hans kirkelige Syn. Det skal nok vise sig, at det bliver en haabløs Sag. Udgangspunktet er Forstaaelsen af Ordet og Menigheden, det er derudfra en given Sag, at den folkelige Oplysning maa følge, og det lader sig ikke gøre at føre den kirkelige Oplysning frem til Sejr, uden at den maa gaa Haand i Haand med den folkelige Oplysning."

I de første mange år var der grøde i Dansk Kirkeskoleudvalg af 1946. Mange har deltaget i de kirkeligt-folkelige møder på Snoghøj Folkehøjskole, som i deres velmagtsdage trak op mod 100 deltagere. Det fortsatte helt op mod årtusindskiftet. Og nye skud kom til. Der blev i mange år afholdt politisk-folkelige møder, og i begyndelsen af 1960'erne kom så det knopskud, der i dag har vist sig mest levedygtigt, nemlig det teologisk-folkelige møde, der i mange år blev afholdt på Askov Højskole, men som i dag lever videre under navnet ”Teologimødet på Liselund”. Det afholdes i samarbejde med Grundtvigsk Forum og Studenterkredsene i København og Aarhus.

Selvom deltagerantallet er faldet i de senere år, er der derfor ingen grund til at lade fejringen af 70 årsdagen være en forfaldshistorie. Men naturligvis skal Nørgaards tanker omsættes til handling anno 2016.

En af de anklager, der i Nørgaards samtid lød mod ham var, at han ville give Grundtvig en renæssance uden skelen til, at der var gået 100 år siden Grundtvig gjorde ”den mageløse opdagelse” om åbenbaringen ved døbefont og nadverbord i 1824. Den fejlslutning skal naturligvis ikke gentages ved at tage Anders Nørgaard uformidlet op 100 år efter han begyndte sit virke. Men der er meget godt tankegods at hente hos ham, og ikke mindst er der i dag stort behov for, at oplysning om sammenhængen mellem begreberne hos Grundtvig bliver tolket ind i nutiden. For skolen skal fortsat med solen gå, riget at oplyse. Temaet for ”Teologimødet på Liselund” bliver i januar 2017 som jo er indledningsmåneden på reformationsåret forholdet mellem Grundtvig og Luther og spørgsmålet om, hvordan arven efter Luther er blevet forvaltet i det grundtvigske.

70års-jubilaren ”Den grundtvigske Kirkehøjskole” tager fat på vejen mod de firsindstyve. Også selvom der skulle blive lidt mere døje ud af det.